

The page features a decorative graphic consisting of three blue circles of varying sizes, each with a lighter blue ring around its center. These circles are arranged in a vertical line, with the largest at the top, a medium one in the middle, and a large one at the bottom right. Two thin blue lines intersect at the top left and extend diagonally across the page, framing the circles.

**HØRINGSUTKAST
RUSPOLITISK
HANDLINGSPLAN
LEVANGER KOMMUNE
2010 - 2013
Prosjektgruppens
forslag til plan**

- Høringsfrist 20.02.10

Levanger kommune

Temaplan RUSPOLITISK PLAN 2010-2013

VISJON:
LIVSKVALITET OG VEKST

Levanger 2009

Innhold

Del 1	4
1. INNLEDNING	4
2. SAMFUNN OG TJENESTER	6
2.1 Alkoholpolitikk	6
2.2 Eksisterende aktivitet og nye tiltak i planperioden	8
2.2.1 Forebygging	8
2.2.2 Rehabilitering og skadereduksjon	13
3. ORGANISASJON	24
3.1 Dagens organisering	24
3.2 Nye tiltak	25
4. TILTAKSPLAN	26
4.1 Nye tiltak som ikke innebærer økte kostnader	26
4.2 Driftstiltak – nye tiltak som forutsetter nye midler	27
4.3 Investerings tiltak	28
Del 2:	29
5. RUSSITUASJONEN PÅ LANDSBASIS	29
5.1 Gravide og rusmidler	29
5.2 Barn som vokser opp med foreldre som ruser seg	29
5.3 Ungdommer og rusmidler	29
5.4 Voksne og rusmidler	30
5.5 Eldre 65 +	31
6. RUSMIDDELSITUASJONEN OG HOVEDUTFORDRINGER I LEVANGER	31
6.1 Russituasjonen i Levanger	31
6.2 Utfordringer samfunn og tjenester	33
6.3 Utfordringer organisasjon	33

Det er gjort enkelte beregninger på hva en rusavhengig koster samfunnet. Anslag fra Helsedirektoratet viser at en ungdom som begynner med sprøytemisbruk i 16 års alder har kostet samfunnet 19 millioner kroner i en alder av 40 år. Tapte arbeidsfortjeneste er ikke med i denne beregningen. I tillegg kommer sykmeldinger for familiemedlemmer, for ikke å snakke om de menneskelige omkostningene i disse situasjonene. Det er derfor viktig, både menneskelig og samfunnsøkonomisk, å satse på forebygging og tidlig intervensjon.

Del 1

1. INNLEDNING

Ruspolitisk plan for Levanger kommune 2009-2020 er en temaplan som inngår i det kommunale plansystemet. Det betyr at Ruspolitisk plan er underlagt føringer i "Kommuneplanens samfunnsdel".

Kommuneplanens samfunnsdel er overordnet 6 kommunedelplaner: "Helse, velferd, pleie og omsorg", "Oppvekst", "Kultur", "Næring, landbruk og naturforvaltning", "Anlegg, infrastruktur, samfunnssikkerhet og miljø" og "Støttefunksjoner".

Kommunedelplanene skal beskrive delmål og ha en tiltaksdel på minimum 4 år. Tiltaksdelen utarbeides på grunnlag av temaplaner.

Ruspolitisk plan inngår i grunnlaget for flere av kommunedelplanene.

Ressurser til og gjennomføring av tiltak i kommunedelplaner og temaplaner avklares i den årlige behandlingen av økonomiplanen, hvor det foretas en samlet prioritering av tiltak fra alle kommunedelplanene.

Kommuneplanen har flere satsningsområder og mål. De som er særlige aktuelle for rusarbeidet er:

Samfunn og tjenester:

1. Folkehelse – En aktiv befolkning med god helse.
2. Omsorg for alle - Tjenestetilbudet er trygt og forutsigbart, samtidig som det er dimensjonert og strukturert i forhold til befolkningens sammensetning og behov. Enhver har en meningsfylt hverdag ut fra egne forutsetninger.
3. Oppvekstmiljø - Barn og unge opplever motivasjon og mestring.
4. Kultur for alle - Kunst, idrett og kultur har en viktig rolle i offentligheten. Alle innbyggere har mulighet til kulturopplevelser og aktiv deltakelse i kulturlivet.

Organisasjon:

1. Koordinering - Kommunale tjenester er koordinert og samhandlingen med eksterne samarbeidspartnere er god.

Nasjonale strategier:

I 2007 kom den nasjonale planen for opptrapping for rusfeltet. Planen vil løpe til og med 2010. Den har 5 hovedmål:

1. Tydelig folkehelseperspektiv
2. Bedre kvalitet og økt kompetanse
3. Mer tilgjengelige tjenester
4. Mer forpliktende samhandling
5. Økt brukerinnflytelse og bedre ivaretagelse av barn og pårørende

Det lages årlige statusrapporter på hvordan opptrappingsarbeidet følges opp. Helse og omsorgsdepartementet har begynt arbeidet med ny Opptrappingsplan fra 2011.

Samhandlingsreformen vil få betydning for kommunens arbeid på rusfeltet. Også her vektlegges bl. a. tidlig intervensjon. I kommunens arbeid med rullering av planen, bør særlig denne reformen være sentral.

Formålet med rusarbeidet i Levanger kommune:

Gjennom forebyggende, kompetansehevende, rehabiliterende og omsorgsbaserte tiltak skal Levanger bli et område med færre rusavhengige og god livskvalitet for alle rusavhengige.

Rusarbeidet i Levanger skal gjenspeile de nasjonale strategier og kommuneplanens føringer og har følgende delmål:

- Tidlig intervensjon - overfor gravide rusmiddelavhengige og familier med barn og ungdommer
- Sammenhengende tiltakskjeder, både innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon
- Tilgjengelige og kvalitativt gode tjenester
- Styrke og videreutvikle samhandling på systemnivå, både internt og eksternt
- Økt kompetanse på rus

Det er behov for å utvikle effektmål og måleindikatorer for om en oppnår de målene som er satt.

Planen skal kunne gi svar på hvem som har ansvar for hva på rusfeltet i Levanger kommune.

Et av de viktigste forebyggende tiltakene er alkoholpolitikken. Denne beskrives i kapittel 2.

Behovet for nye tiltak for å få sammenhengende tiltakskjeder er kartlagt, men det er en erkjennelse at det ikke vil være ressurser til å dekke alle behov. Planen skal påpeke behovene, og samtidig vise en prioritering av nye tiltak i planperioden. Opptappingsplanen på rusfeltet er lagt opp slik at det kan søkes prosjektmidler sentralt for utprøving av nye tiltak. Dette innebærer bl. a at de tiltak vi prioriterer som de viktigste ikke nødvendigvis vil bli vurdert som viktigst av fordelingsinstansen. Det er en forutsetning at tiltak som fungerer godt skal videreføres med kommunale midler, noe som forutsetter at eventuell innfasing av prosjektfinansiert aktivitet vurderes før prosjekter igangsettes.

Forankring:

”Det er lett å legge planer, men enda lettere å glemme hvor man har lagt dem” (Storm. P.)

Implementering av planen må være et vedvarende arbeid som må pågå i hele planperioden. Ressursteam rus vil ha ansvar for at administrativ og politisk ledelse holdes oppdatert i forhold til satsningsområder, gjennomføring av tiltak og effekt.

Planens oppbygging

I kapittel 2 beskrives planens samfunnsdel. Først alkoholpolitikk, deretter eksisterende aktivitet på rusområdet i Levanger i dag og nye tiltak som foreslås innført i planperioden. Det skilles mellom Forebygging – Gravide og Familier med barn 0-18 (23) år, og Rehabilitering og skadereduksjon.

Kapittel 3 omhandler organisering, samhandling og koordinering. I kapittel 4 settes de nye tiltakene i prioritert rekkefølge, med kostnadsberegning og frister.

Planens del to skal etter hvert legges til kommunens Utfordringsdokument. Den omhandler russytuasjonen nasjonalt, russytuasjonen i Levanger og kommunens utfordringer på dette feltet.

Rullering

Ruspolitisk handlingsplan skal rulleres hvert 4. år. Det skal gjøres en årlig gjennomgang med utsjekking av tiltak innen desember. Videre er det behov for nytt møte i forbindelse med arbeidet med kommunedelplaner og økonomiplanen (1. kvartal)..

2. SAMFUNN OG TJENESTER

2.1 Alkoholpolitikk

Salgs- og skjenkebevillinger

Bevillingspolitikken i Levanger kommune er basert på at alle som fyller kravene til skjenking får bevilling, og at det skal være lett å få og lett å miste. Det ligger ingen begrensninger i antall bevillinger.

Det er 01.01.2010 23 bedrifter som har skjenkebevilling. 7 bedrifter har til sammen 17 salgsbevillinger. Bevillingene gis for inntil 4 år, og fornyes sommeren etter at nytt kommunestyre har tiltrådt, i hht Alkohollovens § 1.6.

Det er rådmannens stab ved rådgiver som er ansvarlig saksbehandler for saker etter Alkoholloven. Sosialtjenesten, skattemyndighetene og politiet skal gi uttalelse i forkant av formannskapetets behandling av bevillingssøknader. I hht ny forskrift til Alkoholloven, skal bevillingssøknader behandles innen 4 mnd etter at søknaden er fremmet og all dokumentasjon er innhentet. Saker etter Serveringsloven behandles av Enhet for Helse og Rehabilitering

Ambulerende skjenkebevillinger:

Det skilles mellom to ulike typer ambulerende bevillinger. Dette er ambulerende bevilling (1) og ambulerende bevilling gitt for en enkelt anledning (2). Disse søknadene behandles også av rådmannens stab.

Kontroll med salgs- og skjenkebevillinger

Kommunen har ansvaret for kontroll med salgs- og skjenkebevillinger jfr. alkohollovens § 1-9. Kontrollen skal særlig omfatte salgs- og skjenketidene, aldersgrensebestemmelsene og at det ikke selges eller skjenkes til personer som er åpenbart påvirket av rusmidler. Bevillingshaverne plikter å følge alkoholloven med tilhørende forskrifter, vilkårene i bevillingen og kommunens retningslinter for øvrig, og kontrollinstansen skal føre tilsyn med dette. Kommunen skal også føre kontroll med bevillingshavernes internkontrollsystem, jfr. Alkoholforskriftens kap 8.

I henhold til alkohollovens § 1-7c skal styrer og stedfortreder ha dokumentert kunnskap om alkoholloven og bestemmelser gitt i medhold av denne. Dette kravet er oppfylt ved bestått kunnskapsprøve som kommunen er ansvarlig for å avholde for styrer og stedfortreder i virksomheter som har kommunal salgs- eller skjenkebevilling. Prøven skal avholdes innen 2 mnd etter at kommunen har mottatt melding om at prøve ønskes avlagt.

Kommunen har inngått kontrakt med Vakt Service Svinn AS, om salgskontroll, skjenkekontroll og kunnskapsprøve. Hvert sted skal kontrolleres 3 ganger pr år. Kontroll etter Tobakksskadeloven og Intern-kontroll inngår i avtalen.

Politiet har anledning til å pålegge skjenkebevillingsinnehavere å ha ordensvakter til stede i åpningstiden. Dette gjøres i dag ved enkelte skjenkesteder.

Det er et godt samarbeid mellom skjenkebransjen, kommunen, vaktsselskapet og politiet. Det avholdes flere møter årlig med ulike tema, kursing med mer.

Salgstider alkoholholdig drikk i gruppe 1:

- Ukens fem første hverdager (mandag-fredag): Fra kl. 08.00 og fram til kl. 20.00.
- På dager før søn- og helligdager: Fra kl. 08.00 og fram til kl. 18.00.
Unntatt er dagen før Kristi Himmelfartsdag hvor det kan selges eller utbringes øl til kl. 20.00.
- Påske-, pinse-, jul- og nyttårsaften: Fra kl. 08.00 og fram til kl. 15.00.
- På søn- og helligdager, 1. og 17. mai og på stemmedagen for stortingsvalg, fylkestingsvalg, kommunestyrevalg og folkeavstemming vedtatt etter lov skal det ikke skje salg eller utlevering av øl.
- Bevillingsinnehaver har ansvaret for at bevillingspliktig alkoholholdig drikk ved salgstidens slutt ikke lenger er tilgjengelig i butikken. Alkoholholdig drikke skal tildekkes ved salgstidens slutt.

Skjenketider alkoholholdig drikk i Levanger kommune:

Kl. 08.00 – 01.00 søndag til torsdag

Kl. 08.00 – 02.00 natt til lørdag og søndag

Gebyr for salg og skjenking:

Det kreves gebyrer for salg og skjenking jfr Alkohollovens kap. 6. Gebyrenes størrelse følger lovens anvisning. Inntektene fra disse gebyrene går til saksbehandling og oppfølging av kontroller.

2.2 Eksisterende aktivitet og nye tiltak i planperioden

2.2.1 Forebygging

Kommuneplanens samfunnsdel:

Satsingsområde: **OPPVEKSTMILJØ**

Mål: **Barn og unge opplever motivasjon og mestring**

Satsingsområde: **FOLKEHELSE**

Mål: **En aktiv befolkning med god helse**

Satsingsområde: **KULTUR FOR ALLE**

Mål: **Kunst, idrett og kultur har en viktig rolle i offentligheten. Alle innbyggere har mulighet til kulturopplevelser og aktiv deltakelse i kulturlivet.**

Vegvalg: Videreutvikle arbeidet med tidlig og tverrfaglig innsats.
Styrke opplysning om aktivitet, kosthold, rus og muligheten til å påvirke egen helse.
Gi et differensiert og helhetlig rusbehandlingstilbud.
Utvikle inkluderende møteplasser for alle aldersgrupper og nivå.
Drive forebyggende og helsefremmende idretts- og kulturarbeid.

2.2.1.1 Gravide

Delmål: Tidlig intervensjon overfor gravide rusmiddelavhengige og familier med barn og ungdommer, tilgjengelige tjenester og sammenhengende tiltakskjeder innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon fører til færre rusavhengige og gir god livskvalitet for alle rusavhengige. Økt kompetanse på rus.

FOKUSOMRÅDER, EKSISTERENDE TILTAK

Alders-grupper	Tiltak		Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad
Tiltak under graviditet	Universelle tiltak - forebygge	Foreldreforberedende kurs		Jordmor	Ramme
		Svangerskapsoppfølging		Jordmor og lege	Ramme
	Indikerte tiltak - forebygge og begrense	Tjenester etter sosialtjenesteloven § 6-2a	Innleggelse uten eget samtykke dersom en gravid utsetter fosteret for fare pga rusbruk	Psykisk helse og oppfølgings-tjenesten	Ramme
		Tverrfaglig spesialisert rusbehandling Lade m.m.	Familietilbud til gravide og partner under svangerskap og i tiden etter fødsel.	Psykisk helse og oppfølgings-tjesten og fastlege kan henvise	Ekstern
		Familieambulatoriet	Tverrfaglig tilbud ved Sykehuset Levanger til gravide og familier med barn i småbarnsfasen hvor det er rusproblematikk	Trenger ikke henvisning	Ekstern

FOKUSOMRÅDER, NYE TILTAK					
Alders-grupper	Tiltak		Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad
Tiltak under graviditet	Universelle tiltak - forebygge	Fokus på informasjon om graviditet og rusbruk	Informasjonskampanjer Informasjon til alle gravide	Ressursteam 0-18	Ramme
	Universelle, selektive og indikerte tiltak - forebygge, begrense, avhjelpe	Ressursteam 0-18	En forlengelse av Tigris, hensikt å utnytte felles kompetanse på rusområdet, å holde høyt trykk på dette arbeidet, og at saker drøftes tverrfaglig. Gjelder derfor for universelle, selektive og indikerte saker. Gruppen må reaktiveres.	Enhetsleder BaFA, innen 01.05.2010	Ramme

2.2.1.2 Familier med barn i alderen 0-18 år

Delmål: Tidlig intervensjon overfor gravide rusmiddelavhengige og familier med barn og ungdommer, tilgjengelige tjenester og sammenhengende tiltakskjeder innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon fører til færre rusavhengige og gir god livskvalitet for alle rusavhengige. Økt kompetanse på rus.

FOKUSOMRÅDER, EKSISTERENDE TILTAK					
Alders-grupper	Tiltak		Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad
Familier med barn 0-18 år	Universelle tiltak - forebygge	Oppfølging av helse-søster, Helsestasjon for ungdom		Helsetjenester barn	Ramme
		MOT i alle ungdomsskoler, og i videregående skole	MOT er en forebyggingsorganisasjon med mål om å bevisstgjøre barn og unge til å ta egne valg og vise MOT	Kommunalsjef Oppvekst	Ramme
		Rus som tema på foreldremøter i skolen	Gjøres ulikt ved ulike skoler	Oppvekst-områdene	Ramme
		Mer med	Rusforebyggingsprogram under utprøvelse v/Frol oppv.senter i samarb. med Kompetansesenter Rus Midt-Norge	Frol oppvekstsenter	Ramme
		Ressursteam i skoler	Tverrfaglige team ved skolene	Oppvekst-områdene	Ramme

		Ungdomshuset	Tilbud til ungdommer i alderen 13-20 år. Forebyggende arbeid, aktivitetsfokus. Åpent ons og tors 18-21. 2x 50 % stillinger.	Kulturenheten	Ramme
	Selekterte tiltak - Forebygge og begrense	Ulike tiltak i BaFa, som vil kunne forebygge og begrense rusproblematikk	Dette kan være tiltak som å følge opp barns helse og psykososiale utvikling, hjelpetiltak i hjem og skole, foreldreveiledning med mer	BaFa	Ramme
		Tidlig intervensjon – prosjekt	Forebygging og tidlig intervensjon overfor førskolebarn og deres familier. Spesielt rettet mot risikoutsatte barn. Samhandling og koordinerte tjenester for disse familiene.	Helsetjenester barn	Ramme
		Kulturskolens gratisplasser	Kulturskolen tilbyr gratis plasser for vanskeligstilte barn som ellers ikke kunne benytte tiltaket.	Kulturskolen	Ramme
	Indikerte tiltak - avhjelpe	Barneverntiltak	Ulike barneverntiltak, hjelpetiltak som MST ¹ , vurdering av omsorgssituasjonen, fosterhjemsplasseringer	BaFa	Ramme
		BAPP-grupper ²	Samtalegrupper for barn i alderen 8-12 år, av foreldre med psykiske og/eller rusproblematikk	BaFa	Ramme
		Familieambulatoriet, Sykehuset Levanger	Se tiltak under graviditet	Ekstern	Ekstern
		Spesialisthelsetjenester	Dette kan være ulike tjenester ved Barne og ungdomspsykiatrisk eller Avd. for rusrelatert psykiatri ved Sykehuset Levanger. Videre kan det være døgnbehandling for foreldre med barn eller for	Barneverntjenesten, Psykisk helse og oppfølgings-tjeneste og lege kan henvise.	Ekstern

¹ Mulitsystemisk Terapi

² Barn av psykisk syke og foreldre med rusproblematikk

			ungdommer i regi av Tverrfaglig spesialisert rusbehandling eller Bufetat.		
FOKUSOMRÅDER, NYE TILTAK					
Alders-grupper	Tiltak		Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad
Familier med barn 0-18 år	Universelle tiltak	Ressursteam rus 0-18 år	Se tiltak under graviditet	Enhetsleder BaFa ³	Se tiltak under graviditet
		Kompetansepakke til barnehagepersonell og ansatte i skolen. Ivareta, vedlikeholde og overføre denne kompetansen	Ansatte i barnehager og skoler har behov for mer kunnskap om rus, tegn og symptomer hos foreldre og barn, hvordan avdekke, hvem kan en kontakte, når melde bekymring	Ressursteam 0-18 år – søke midler om dette	Søker midler opptrappingsplanen for komp.pakke. ½ st.samt materiell
		Rusundersøkelser i 7. – 10. klasse	Spørreundersøkelse for å kartlegge ungdommene i Levanger sine rusvaner. Gjennomføres hvert 3. år under forutsetning at resultatene følges opp	BaFa	40.000,- pr år, hvert 3. år
		SLT-koordinator	SLT er en samordningsmodell for kriminalitetsforebyggende tiltak, og herunder rusforebygging. Det er behov for SLT-koordinator i 100% stilling. Les mer: http://www.krad.dep.no/SLT/SLT-modellen/	Rådmannen	450.000
	Selektive tiltak Indikerte tiltak	Rus som tema i Ressursteamene minst en gang årlig.	Ressursteamene brukes aktivt i rusrelaterte saker, og på generelt grunnlag minimum en gang årlig. Psykisk helse og oppfølgingstjenesten kan delta når rus er tema. Kan måles i ettertid, hva er gjort, hva ble resultatet.	Oppvekst-områdene/ BaFa	Ramme
		Å komme i kontakt med ungdommer i tidlig fase. Videreutvikling av	Sette ned en gruppe til å jobbe videre med dette innen 01.03.10. Deltagere: Ungdomshuset, BaFa, Oppf. Tj Rus og	Kulturenheten	600.000,- Omfordeling av ressurser, samt

³ Barne og Familieenheten

		Ungdomshuset Visjon: Helhetlig ungdomssatsning	psykiatri, Frivillighetssentralen, politi, Levanger Videregående, Bup. Vurdere utvidet åpningstid – helg, jobbe opp-søkende a la utekontakt, oppfølging skole drop-outs, involvere frivillige og foreldre. "ansette ungdommer" til å hjelpe til på klubben.		søker opptrappingsmidler
--	--	---	--	--	--------------------------

2.2.2 Rehabilitering og skadereduksjon

Kommuneplanens samfunnsdel:	
Satsingsområde:	FOLKEHELSE
Mål:	En aktiv befolkning med god helse
Satsingsområde:	OMSORG FOR ALLE
Mål:	Tjenestetilbudet er trygt og forutsigbart samtidig som det er dimensjonert og strukturert i forhold til befolkningens sammensetning og behov. Enhver har en meningsfylt hverdag ut fra egne forutsetninger.
Satsingsområde:	KULTUR FOR ALLE
Mål:	Kunst, idrett og kultur har en viktig rolle i offentligheten. Alle innbyggere har mulighet til kulturopplevelser og aktiv deltakelse i kulturlivet.
Vegvalg:	<p>Styrke opplysning om aktivitet, kosthold, rus og muligheten til å påvirke egen helse.</p> <p>Legge til rette for økt aktivitet og trivsel</p> <p>Gi et differensiert og helhetlig rusbehandlingstilbud</p> <p>Stimulere til at innbyggere kan bo i egen bolig og klare seg selv lengst mulig.</p> <p>Tilrettelegge bolig for alle</p> <p>Legge til rette for mangfoldig yrkesdeltagelse</p> <p>Tilrettelegge for frivillige aktører</p> <p>Utvikle inkluderende møteplasser for alle aldersgrupper og nivå.</p> <p>Drive forebyggende og helsefremmende idretts- og kulturarbeid.</p>

Delmål: Tidlig intervensjon overfor gravide rusmiddelavhengige og familier med barn og ungdommer, tilgjengelige tjenester og sammenhengende tiltakskjeder innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon fører til færre rusavhengige og gir god livskvalitet for alle rusavhengige. Økt kompetanse på rus.

FOKUSOMRÅDER, EKSISTERENDE TILTAK

Alders-grupper	Tiltak	Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad	
Tiltak til ungdommer 18 – 25 år i aktiv rus	Arbeid, aktivitet	Videregående skole	OT-tjeneste ⁴ , rådgivningstjeneste	Ekstern	Ekstern
		Akkar'n	Målgruppen er arbeidssøkere med sammensatte utfordringer i forhold til å komme ut i jobb, og/eller som er svært usikre på fremtidige yrkesmuligheter. Målet med kurset er å bidra til at deltakerne i fremtiden ved hjelp av egne ressurser skal kunne nyttiggjøre seg ulike tiltak for å komme i arbeid	NAV kjøper plasser av Innherred Produkter	Ekstern
		Homla	Friluftsgruppe for mennesker med psykiske og/ eller rusproblemer som ønsker aktiviteter med fart og spenning. Arrangerer turer annenhver onsdag, med aktiviteter som f. eks. paint-ball, rafting, hundekjøring, alpint med mer. Fotballgruppe en dag i uka.	NAV Levanger, HeRe, NAV Verdal, Ress.senter Helse, Verdal	Prosjektfinansiert
		Tjuddur'n	Friluftsgruppe	HeRe	Ramme

⁴ Oppfølgingstjeneste for rettighetslever

		Kontakten Dagsenter	Dagsenter for mennesker med psykiske plager/lidelser. Dette kan være i kombinasjon med et rusproblem. Målet er å bringe mennesker ut av isolasjon, bygge sosialt nettverk og bidra til en meningsfylt aktivitet	HeRe	Ramme
Bolig		Foreldre			Ekstern
		Levanger Boligselskap	Drifter de kommunale boligene som Levanger kommune eier. Det er satt ned en gruppe som jobber med boligsosial handlingsplan og boligproblematikk.	Levanger boligselskap	Ramme
		Private boligmarkedet			Ekstern
Bistand i bolig		Kunsten å bo	Prosjekt med biveileder, for å veilede mennesker i kommunale boliger med rusproblematikk i det å bo. For bl. . å forebygge utkastelser. Oppstart 01.09.09	HeRe	Prosjektfinansiert
		Hjemmetjenester	Ulike tjenester som medikamenthåndtering, praktisk bistand, tilsyn, ruskontroll, støttekontaktordning	Pleie og omsorg, 3 distrikt	Ramme
Økonomi		Foreldre	Foreldre har forsørgeransvar mens ungdommer er i ordinært videregående skoleløp.	Ekstern	Ekstern
		Lån og stipend	Gjennom Statens lånekasse	Ekstern	Ekstern
		Lønn		Ekstern	Ekstern
		Div. trygdeordninger		NAV	Ekstern
		Inntektssikring, sosialhjelp	Lov om sosiale tjenester kap 5	NAV	
		Husbanken	Startlån, bostøtte	Ekstern	Ekstern
Fysisk og psykisk helse		Skolehelsetjeneste		Levanger videreg.	Ramme
		Helsestasjon for Ungdom		BaFa	Ramme
		Tannhelsetjenester		Ekstern	Ekstern

		Helsestasjon Rus	Lavterskel helsetiltak for rusavhengige som ikke klarer å nyttiggjøre seg det ordinære tjenesteapparatet. Samarbeidsprosjekt mellom Verdal og Levanger. Har bla. som mål å redusere helseskader som følge av langvarig rusmiddelbruk. Tilbyr utlevering og innlevering av brukerutstyr, sårstell, støttesamtaler, vaksiner, henvisning til andre instanser med mer.	HeRe Levanger, Ressurssenter Helse, Verdal	Prosjektfinansiert
		Fastlege			
		Psykisk helse og oppfølgingstjenesten	Støttesamtaler, råd og veiledning Koordinering av ansvarsgrupper Henvisning til behandling, oppfølging før, under og etter behandling i TSB ⁵ KID-kurs ⁶ , Selvheldelseskurs, Kurs i mestring av psykoser, KIB ⁷	HeRe	Ramme
		Miljøkontakt	Individuell oppfølging av miljøkontakt, oppsøkende tjeneste, for å koordinere veien inn i hjelpeapparatet.	HeRe	Prosjektfinansiert
	Fritid	Bidrag til frivillige	Kulturtjenesten disponerer kr, 220.000,- som fordeles til frivillige lag og organisasjoner. 100.000,- av disse midlene er øremerket for tilbud til mennesker med rus og psykiske vansker.	Kultur	Ramme
	Spesialisthelse-tjenester	Bup	Barne og ungdomspsykiatrisk, Sykehuset Levanger	Ekstern	Ekstern

⁵ Tverrfaglig Spesialisert Rusbehandling

⁶ Kurs i Depresjonsmestring

⁷ Kurs i mestring av belastning

		ARP	Avdeling for rusrelatert psykiatri, Sykehuset Levanger, tverrfaglig spesialisert rusbehandling i kombinasjon med psykiatrisk utredning og behandling	Ekstern	Ekstern
		Heldøgns rusbehandling	Ulike institusjoner under Rusbehandling Midt-Norge, avrusing, utredning, korttids- og langtidsbehandling	Ekstern	Ekstern
Delmål: Tilgjengelige tjenester og sammenhengende tiltakskjeder innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon gir god livskvalitet for alle rusavhengige.					
FOKUSOMRÅDER, NYE TILTAK					
Alders-grupper	Tiltak	Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad	
Tiltak ungdommer 18-25 år	Bolig	Boligsosial handlingsplan er under utarbeidelse og skal ferdigstilles innen desember 2010.	Det er mangelfull tilgang til egnet bolig for denne gruppen, samt for gruppen som er under rehabilitering og langt-komne i aktiv rus. Det er behov for å se tiltak i sammenheng, f. Eks bruke Dags-verket til renovering, rydding, vasking.	Rådmannen	Ramme
	Bistand i bolig	Det er behov for flere boveiledere.	En ser at mange har behov for bistand til å bo. Målet er å forebygge utkastelser, og husleierestanser og bedre den enkeltes hverdag. Det søkes om økning av tjenesten med 1 stilling.	HeRe	420.000,- søkes om midler gjennom opptrappingsplanen
	Fritid	Samarbeid med frivillige lag og organisasjoner	For å motivere til en rusfri hverdag vil det være viktig å kunne fylle fritiden med positiv aktivitet. Det bør derfor jobbes aktivt mot frivillige for å lage tilbud for ungdommen	SLT-koordinator	Ramme
	Fysisk og psykisk helse	Å komme i kontakt i tidlig fase, utvikling av Ungdomshuset	Se beskrivelse under Familier 0-18 år	Kultur	Se beskrivelse Familier 0-18 år

		Samarbeid med frivillige lag og organisasjoner som er i kontakt med ungdom	For å komme tidlig i kontakt med ungdommer i risikozonen.	HeRe	Ramme
--	--	--	---	------	-------

2.2.2.2 Voksne i rehabilitering

Delmål: Tilgjengelige tjenester og sammenhengende tiltakskjeder innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon gir god livskvalitet for alle rusavhengige.

FOKUSOMRÅDER, EKSISTERENDE TILTAK

Alders-grupper	Tiltak		Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad
Voksne under rehabiliteringn	Tjenester etter sosialtjenesteloven kap 6	Psykisk helse og oppfølgingstjenesten	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	HeRe	Ramme
	Arbeid, aktivitet	Inn på Tunet – Solhaug og Elverum Gård	Solhaug, Åsen: 5 plasser kjøpes av HeRe. 5 plasser kjøpes av NAV. Tilbud tre dager i uka. Mestring, meningsfull hverdag, og sosial trening som mål. Hjelde Gård, Verdal: 1 plass, to dager i uka. Meningsfylt hverdag, økt livskvalitet og tro på egne ferdigheter som mål.	HeRe, NAV	Ramme
		LevaFro	Ulike arbeidstreningstiltak	Ekstern	Ekstern
		Innherred Produkter	Attføringsbedrift, med ulike arbeidstreningstiltak	Ekstern	Ekstern

		Kontakten Dagsenter	Dagsenter for mennesker med psykiske plager/lidelser. Dette kan være i kombinasjon med et rusproblem. Målet er å bringe mennesker ut av isolasjon, bygge sosialt nettverk og bidra til en meningsfylt aktivitet	HeRe	Ramme
		Homla	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år.	NAV, HeRe, RHOV	Prosjektmidler
		Steinkjer Videregående, avd. Furuskogen	Tidligere Kif-skolen, tilbyr opplæring i kombinasjon med trening av sosiale ferdigheter til innsatte eller mennesker som soner på andre måter.	Ekstern	Ekstern
	Boliger	Levanger Boligselskap	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år.	Levanger Boligselskap	Ramme
	Bistand i bolig	Boveileder – Kunsten å bo	Se Beskrivelse under ungdommer 18-25 år.	HeRe	Prosjektmidler
		Hjemmetjenester	Se beskrivelse ungdommer 18-25 år	Pleie og Omsorg	Ramme
	Økonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Kval.stønad • Rehabiliteringspenger • Uføretrygd • Gjeldsrådgivning • Sosialhjelp 	Mennesker under rehabilitering mottar ulike trygdeordninger, blir nå samordnet i en trygd, AAP. Noen har i tillegg supplerende sosialhjelp. Flere har en vanskelig økonomi, og har behov for økonomistyring og gjeldsrådgivning	NAV	Ramme/ NAV
	Fysisk og psykisk helse	Fastlege Tannhelsetjeneste Psykisk helse og oppfølgingstjenesten ARP ⁸	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	Ramme/ Ekstern
	Fritid	Støttekontakter	Tiltak for å bryte isolasjon og danne nye nettverk	Pleie og omsorg	Ramme

⁸ Avdeling for rusrelatert psykiatri, Sykehuset Levanger

		Treningskontakter	Prosjekt hvor det utdannes treningskontakter, med mål om at fysisk aktivitet gir psykisk gevinst	HeRe	Ramme
		Fotballgruppa	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	HeRe	
	Pårørendearbeid	Psykisk helse og oppfølgingstjeneste	Skal i i hht loven gi råd og veiledning til pårørende av rusmisbrukere	HeRe	Ramme
		Foreningen Mot Stoff	Tilbud til pårørende , selvhjelpsgrupper	Ekstern	Ekstern
		ARP	Gir tilbud om behandling til pårørende	Ekstern	Ekstern
Fengselsprosjekt	Jarlegården, Kirkens sosialtjeneste, prosjekt Erobring ny start etter soning. Samarbeid med Verran, Steinkjer, Verdal, Inderøy	fengselsprosjekt knyttet til Trondheim Fengsel. Prosjektarbeideren er jevnlig i fengselet og blir kjent med innsatte fra kommunen. Han er bindeleddet til kommunens tjenesteapparat og bidrar til at den enkelte får tilbud om oppfølging etter soningen.	HeRe	Prosjektfinansiering ut 2010, Verran kommune søker for 2010	
Prosjekt A-Å	Samarbeidsprosjekt med Lade Behandlingssenter og KoRus ⁹	Tiltak for å begynne å planlegge tiltak etter opphold i institusjon før oppholdet starter. Å bruke ventetiden positivt.	HeRe	Ramme	
Spesialisthelsetjenester	ARP Døgnbehandling	Se beskrivelse ungdommer 18-25 år	Ekstern	Ekstern	
FOKUSOMRÅDER NYE TILTAK					
Aldersgrupper	Tiltak		Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad
Voksne under rehabilitering	Tjenester etter sosialtjenesteloven kap 6 – tiltak til rusmisbrukere	Styrking av Psykisk helse og oppfølgingstjenesten	Øke antall faste stillinger ruskonsulenter som skal jobbe med søknader, veiledning og oppfølging	HeRe	Omfordeling av ressurser, psykiatri, NAV
	Arbeid, aktivitet	Arbeid og aktivitetstiltak for nyoppstartede LAR-pasiententer	Aktuelt å videreutvikle Dagsverket, samarbeid med andre eksisterende tiltak som f. eks LevaFro. Det settes ned en gruppe for å jobbe videre med dette, innen 01.04.10	HeRe	Fra 2011

⁹ Kompetansesenter Rus Midt-Norge

	Boliger	Utarbeidelse av boligsosial handlingsplan	Behov for et differensiert botilbud, integrerte boliger for denne gruppen. Enkeltstående boliger i vanlige boligfelt, 2-3 roms leil. Boligene tildeles etter opphold i døgnbehandling eller etter oppstart lokal rehabilitering.	Rådmannen	Ramme
	Fritid	Samarbeid med frivillige lag og organisasjoner	For å rehabiliteres tilbake til samfunnet er det særdeles viktig å danne nye nettverk og å kunne fylle fritiden med positive aktiviteter. Det bør derfor jobbes aktivt mot frivillige for å lage tilbud for mennesker under rehabilitering.	HeRe	Ramme
	Bistand i bolig	Øke ressursene til boveileder – Kunsten å bo	Se beskrivelse under tiltak til ungdommer	HeRe	Prosjektmidler

2.2.1.2 Voksne i aktiv rus - skadereduksjon

DELMÅL: Tilgjengelige tjenester og sammenhengende tiltakskjeder innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon gir god livskvalitet for alle rusavhengige.

FOKUSOMRÅDER, EKSISTERENDE TILTAK

Alders-grupper	Tiltak	Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad	
e i aktiv rus, skadereduksj	Tjenester etter sosialtjenesteloven kap 6	Psykisk helse og oppfølgingstjenesten	Se beskrivelse ungdommer 18-25 år	HeRe	Ramme

	Arbeid, aktivitet	Dagsverket	Dette er et tilbud til mennesker i aktiv rus, hvor det ikke kreves rusfrihet. Tiltaket er åpent 4 dager i uka, og tilbyr jobb for 5 personer i 4 timer pr dag. Det jobbes i et dag til dag – perspektiv, og gis kontant betaling på slutten av arbeidsdagen. Lokalisert på Rinnleiret, men det må tilstrebes å finne nye sentrumsnære lokaliteter.	HeRe	Prosjektfinansiert	
		Homla	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	HeRe, NAV	Prosjektmidler	
	Bolig	Levanger Boligselskap	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	Levanger Boligselskap	Ramme	
		Midlertidig bolig	Akuttboliger etter Lov om sosiale tjenester	NAV	Ramme	
		Heldøgns bo og omsorgstilbud	Kjøp av plasser	HeRe	Ramme	
	Bistand i bolig	Prosjekt Kunsten å bo - boveileder	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	HeRe	Prosjekt-Midler	
		Hjemmetjenester	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	Hjemmetjenesten	Ramme	
	Økonomi	Uføretrygd Sosialhjelp Gjeldsrådgivning	Se beskrivelse under Rehabilitering	NAV	Ramme/ NAV	
	Fysisk og psykisk helse	Fastlege		Ekstern	Ekstern	
		Helsestasjon Rus	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	HeRe	Prosjektmidler	
		Psykisk Helse og oppfølgingstjenesten	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	HeRe	Ramme	
		Tannhelsetjenesten		Ekstern	Ekstern	
	Pårørendearbeid	Pårørendeprosjekt NAV/ kommune		NAV, HeRe	Ramme	
		Psykisk helse og oppfølgingstjenesten	Se beskrivelse under Rehabilitering	HeRe	Ramme	
		Foreningen mot stoff	Se beskrivelse under Rehabilitering	Ekstern	Ekstern	
	FOKUSOMRÅDER, NYE TILTAK					

Alders- grupper	Tiltak		Beskrivelse	Ansvarlige	Kostnad
Voksne i -aktiv rus, skade- reduksjon	Boliger	Tilgang til egnet bolig	Det er behov for korttids, heldøgns bemannet boliger og bofellesskap for mennesker i aktiv rus. Se ellers beskrivelse under ungdommer 18-25 år	Rådmannen	Ikke beregnet
	Bistand i bolig	Kunsten å bo	Se beskrivelse under ungdommer 18-25 år	HeRe	Prosjektmidler
	Fysisk og psykisk helse	Videreutvikling Helsestasjon Rus	Det forventes en økning av antallet hjemmeboende alkoholavhengige med behov for helsetjenester. Det søkes derfor om midler til å videreutvikle tilbudet ved Helsestasjon Rus, for å kunne jobbe oppsøkende opp mot denne gruppen.	HeRe	Det søkes prosjektmidler kr. 210.000

3. ORGANISASJON

3.1 Dagens organisering

Nav	Helse/rehab.	Pleie og omsorg	Barn og familie	Oppvekst områder	Kultur tjeneste	Ikke-kommunale tiltak
<ul style="list-style-type: none"> • Økonomisk sosialhjelp • Folketrygd • Gjeldsrådgivning • Midlertidig bolig • Kval.programmet • Arb.markedstiltak • Arbeid/aktivitet • Inn på Tunet 	<ul style="list-style-type: none"> • Psyk. helse og oppfølgingstj. • Kontakten • Helsestasjon • Rus • Dagverket • Boveiledning • Ergo/fysioterapi • Legetjeneste 	<ul style="list-style-type: none"> • Hjemmetjenester • Sakareushuset • Støttekontakter • Treningskontakter 	<ul style="list-style-type: none"> • Helsestasjon • Barnevern • PPT • BAPP 	<ul style="list-style-type: none"> • Barnehager • Skoler • Ressursteam 	<ul style="list-style-type: none"> • Ungdoms- huset • Kulturskole • Festiviteten • Allmenn- kultur • Biblioteket 	<ul style="list-style-type: none"> • Jarlegården • Fængsels- prosjektet • FMS • ARP/Bup • TSB • Politi • Videregående • Arbeidsliv mm

3.2 Nye tiltak

Kommuneplanens samfunnsdel:					
Satsingsområde: KOORDINERING					
Mål: Kommunens tjenester er koordinert og samhandlingen med eksterne samarbeidspartnere er god.					
Delmål: Tidlig intervensjon, tilgjengelige tjenester og sammenhengende tiltakskjeder innen forebygging, rehabilitering og skadereduksjon fører til færre rusavhengige og gir god livskvalitet for alle rusavhengige. Økt kompetanse på rus.					
Nivå	Fokusområder	Tiltak	Beskrivelse	Ansvar	Kostnad
Organisering, samhandling, koordinering	Organisering av rusarbeidet samhandling, systemnivå	Ressursteam rus 0-18 og Ressursteam rus 18+	Skal koordinere rusarbeidet i kommunen, mandat for gruppa 18+ utarbeides	Kommunal Sjef Helse og Oppvekst	Ramme
		SLT-koordinator - 100 % stilling	Bør være organisert i rådmannens stab, innholdet i stillingen må avklares.	Rådmannen	450.000,-
		Samhandlingsavtaler	Avtaler som foreligger må følges opp og nye aktuelle må utarbeides.	Kommunal sjef Helse	Ramme
		Samhandling med Helse M-N	ARP-møter må komme på plass	HeRe	Ramme
		Prosjektleder Rus	Det søkes om midler til en prosjektleder innen rus, for å drive prosjektene, vurdere nye prosjekter og ha oversikten på rusfeltet i Levanger.	Kommunalsjef Helse	450.000,-
		Registreringssystem	Avventer nasjonale føringer	Kommunalsjef Helse og Oppvekst	Ramme
		Prosjektoversikt på nett, herunder ideside	På kommunens hjemmeside skal det lages en oversikt over prosjektene som pågår i kommunen, samt en ide-oversikt.	Nettside-ansvarlig	Ramme
		Oversikt over tiltak fra frivillige lag og organisasjoner	På kommunens intranett skal det lages en oversikt over tiltak fra frivillige som mottar kommunale midler	Rådmannen	Ramme
	Koordinering individnivå	Koordineringsansvar defineres	Under 18 år: BaFa Over 18 år: HeRe	Kommunalsjef Helse og Oppvekst	Ramme

4. TILTAKSPLAN

4.1 Nye tiltak som ikke innebærer økte kostnader

Fokusområde	Tiltak	Beskrivelse	Ansvar
Gravide	Fokus på informasjon om graviditet og rusbruk	2.2.1	Ressursteam 0-18
Fam 0-18	Reaktivere Tigris -> Ressursteam Rus 0-18 år	2.2.1	Enhetsleder BaFa
Fam 0-18	Rus som tema i Ressursteamene minst en gang årlig.	2.2.2	Oppvekstområdene/ BaFa
Voksne	Boligsosial handlingsplan	2.2.3	Rådmannen
Voksne	Samarbeid med frivillige lag og organisasjoner	2.2.3	SLT-koordinator
Voksne	Samarbeid med frivillige lag og organisasjoner som er i kontakt med ungdom	2.2.3	HeRe
Voksne	Styrking av rusressurser i Psykisk Helse og oppfølgingstjenesten, omfordeling av ressurser	2.2.4	HeRe
Samhandling	Ressursteam 18 +	3.3	Kommunalsjef Helse og Oppvekst
Samhandling	Samhandlingsavtaler	3.3	Rådmannen
Samhandling	Samhandling med Helse M-N	3.3	HeRe
Samhandling	Prosjektoversikt på nett	3.3	Nettsideansvarlig
Samhandling	Oversikt over tiltak fra frivillige lag og organisasjoner	3.3	Rådmannen
Samhandling	Koordineringsansvar defineres	Under 18 år: BaFa Over 18 år: HeRe	Kommunalsjef Helse og kommunalsjef Oppvekst

4.2 Driftstiltak og prosjekter som forutsetter nye midler

E= finansiert gjennom eksterne midler. K= egenandel kommune. Tall=behov for kommunal finansiering.

Prioritet	Tiltak inkl. invest. med kostnad under kr. 100.000	Kostnad - 1000. kr.							Finansiering av helårsvirkning			Oppfølgings- ansvarlig	Andre berørte kommune- delplanomr.
		Helårs- virkn.	2010	2011	2012	2013	2014	Beskr.	Omlegging drift	Annen finansiering Tilsk. o.a.	Økonomi- plan Nye midler		
1	Kunsten å bo	618	E= 410 K= 208	E=410 K=208	618	618	618	2.2.2.1		Opptrappings- midler til 2012	2012: 618	Enhetsleder HeRe	Helse, velferd, pleie og omsorg (HVPO)
2	Dagsverket	830	E=480 K=350	E=480 K=350	830	830	830	2.2.2.3		Opptrappings- midler til 2012	2012: 830	Enhetsleder HeRe	HVPO
3	Miljøkontakt Rus	410	E=410	E=410	E=410	410	410			Opptrappings- midler til 2013, ikke beregnet K enda.	2013: 410	Enhetsleder HeRe	HVPO
4	Helsestasjon Rus	1220	E=990 K=230	E=990 K=230	470	470	470	2.2.2		Prosjektmidler til 2012, sammen med Verdal	2012: 470	Enhetsleder HeRe	HVPO
5	Homla	450	E=450 K=160	E=450 K=160	E=450 K=160	560	560	2.2.2		Opptrappings- midler til 2013	2013:560	Enhetsleder NAV	HVPO
6	Kompetansepakke bhg/skole Halv stilling + materieell	250	E	E	E	0	0	2.2.1.2		Det søkes opptrappings- midler. K= Ressursteam	----	Enhetsleder BaFa	HVPO, oppvekst
7	Prosjektleder Rus	450	E	E	E	E	420	3.3		Det søkes opptrappings- midler t.o.m 2013	2014:450	Enhetsleder HeRe	HVPO
8	Videreutv Ungdomshuset	600	E: 200	E:400	E:500	E:500	600	2.2.1.2		Det søkes opptrappings- midler, gradvis økning	2011:50	Enhetsleder Kultur	HVPO, oppvekst, kultur

9	Økning boveiledning. 1 stilling	420	E	E	E	420	420	2.2.2.1		Søker opptrappings- midler + komm. andel fra boligforvaltn.	2013:420	Enhetsleder HeRe	HVPO
10	Videreutvikling Helsestasjon Rus	210	E	E	E	210	210	2.2.1.2		Søker opptrappings- midler.	2013:210	Enhetsleder HeRe	HVPO
11	100%SLT-koordinator	450		450	450	450	450	3.3			2011:450	Rådmannen	HVPO, oppvekst
12	Arbeid og aktivitetstiltak for nyoppstartede LAR- pasiententer	1000		E	E	1000	1000	2.2.2.2		Søkes Rus- Midt 300 + opptr. midler og komm.midl.	2013:1000	Enhetsleder HeRe	HVPO
13	Rusundersøkelser 7. 10 kl	40		40	40	40	40	2.2.1.2			2011:40	Enhetsleder BaFa	Oppvekst

4.3 Investeringstiltak

Investeringer med en kostnad over kr. 100.000 tas med under investeringstiltak.

Prioritet	Tiltak	År	Samlet kostnad	Finansiering (1000 kr)				Oppfølgings- ansvarlig (en funksjon/ en person)	Andre berørte kommune- delplanområder
				Tilskudd	Salg	Annet	Lån		
1	Ombygging/tilpassing Dagsverket	2010	Ikke beregnet						
2	Utvikling av LAR-tiltak	2010	Ikke beregnet						

Del 2:

5. RUSSITUASJONEN PÅ LANDSBASIS

Det er gjort enkelte beregninger på hva en rusavhengig koster samfunnet. Anslag fra Helsedirektoratet viser at en ungdom som begynner med sprøytemisbruk i 16 års alder har kostet samfunnet 19 millioner kroner i en alder av 40 år. Tapt arbeidsfortjeneste er ikke med i denne beregningen. I tillegg kommer sykmeldinger for familiemedlemmer, for ikke å snakke om de menneskelige omkostningene i disse situasjonene. Det er derfor viktig, både menneskelig og samfunnsøkonomisk, å satse på forebygging og tidlig intervensjon.

5.1 Gravide og rusmidler

Bruk av alkohol og andre rusmidler kan blant annet føre til skader i utviklingen av barnets hjerne og/ eller synlige livsvarige misdannelser. Alkoholforbruket blant kvinner i Norge er størst blant kvinner under 30 år og lavere i gruppen 31-60 og synker betraktelig etter fylte 60 år. Det betyr at det er kvinner i fruktbar alder som drikker mest. Alkoholbruk under graviditet er den største kjente årsak til utviklingsforstyrrelser hos barn i den vestlige verden.

Astrid Alvik ved Universitetet i Oslo har tatt doktorgrad på alkohol i graviditet. En populasjonsstudie av 1.749 kvinner som kom til screening ved Ullevål sykehus, viser urovekkende resultater. 40 prosent opplyser at de ikke var totalavholdende i tredje trimester. Blant disse 40 prosentene var det én prosent som hadde et tydelig alkoholproblem, mens en god del opplyste at de drakk lite. Det finnes imidlertid ingen nedre grense for hvor mye alkohol et foster tåler. Undersøkelsen viser også at gravide opplever drikkepress og at helsepersonell kvier seg for å spørre om bruk av rusmidler under svangerskapet.

5.2 Barn som vokser opp med foreldre som ruser seg

Det regnes med at 180 – 230000 barn i Norge belastes på grunn av voksnes alkoholbruk. Barn ruser seg vanligvis ikke, men mange barn utsettes for rusmiddelbruk i familien eller miljøet rundt seg. Foreldrenes rusproblemer utgjør en stor risiko for barns utvikling, og kan gi utslag i psykiske vansker, atferdsproblemer, problemer med skolearbeid og etter hvert også utvikling av egne rusproblemer. (IS – 1742)

5.3 Ungdommer og rusmidler

Statens institutt for rusmiddelforskning (Sirus) utga i 2009 rapporten Ungdom og rusmidler – resultater fra spørreskjemaundersøkelser 1968 – 2008. Rapporten bygger på to parallelle spørreundersøkelser om bruk av rusmidler som SIRUS har gjennomført i aldersgruppen 15 til 20 år. Den ene omfatter ungdom i Oslo og er gjennomført hvert år siden 1968. Den andre omfatter ungdom fra hele landet inkludert Oslo og ble foretatt første gang i 1986 og årlig fra 1990. Rapporten er utarbeidet av stipendiat Tord Finne Vedøy og forskningsleder Astrid Skretting.

Når det gjelder bruk av alkohol viser undersøkelsen en klar økning fra midten av nittitallet og til tusenårsskiftet, mens det i de senere år har gått noe tilbake. Gutter drikker klart mer enn jenter, selv om forskjellen er blitt mindre de siste årene. Debutalderen har gått noe opp i de senere årene og ligger på ca 15 år for øl og rusbrus og ca 15,5 år for vin og brennevin. Til tross for at andelen ungdom som har vært beruset og opplevd negative følger av alkoholbruk er lavere nå enn på slutten av 1990-tallet, er det flere som mener at andre ungdom drikker for mye. Det kan tyde på et endret normklima blant ungdom, der bruk av alkohol er mindre

akseptert nå enn for ti år siden.

Også for cannabis, økte andelen 15-20 åringer som oppga at de hadde brukt stoffet noen gang i siste halvdel av 1990-tallet. Ved årtusenskiftet oppga i underkant av 20 prosent på landsbasis og i underkant av 30 prosent i Oslo at de noen gang hadde brukt hasj eller marihuana. Etter årtusenskiftet har det imidlertid vært en nedgang til i overkant av 10 prosent på landsbasis og i underkant av 20 prosent i Oslo.

Det er liten forskjell mellom gutter og jenter når det gjelder bruk av cannabis.

Andelen ungdom som er blitt tilbudt hasj eller tror de kan klare å skaffe hasj har også gått ned det siste tiåret, samtidig som færre ønsker at stoffet skal bli legalt.

Man finner den samme nedgangen i bruk av amfetamin og ecstasy det siste tiåret som for cannabis. Kokain er det eneste stoffet som skiller seg ut, ved at det er stabilt i overkant av to prosent som har brukt det noen gang.

Andelen ungdom som røyker tobakk har gått markant ned. Mens det var ca. 30 prosent av jentene og 25 prosent av guttene som røykte i 1986 er det nå ca. 10 prosent av jentene og under 10 prosent av guttene som røyker. Samtidig har snusbruken gått markant opp, spesielt de senere år og i 2008 snuste ca. 14 prosent av guttene og i underkant av 6 prosent av jentene.

Det var en tydelig sammenheng mellom bruk av cannabis og andre rusmidler i begge utvalgene. Andelen som hadde prøvd amfetamin, heroin eller sniffing av lim var klart mye høyere blant de som også hadde brukt cannabis enn blant dem som aldri hadde brukt dette stoffet. Det er en tilsvarende sammenheng når det gjelder bruk av rusmidler etter hvor ofte respondentene hadde drukket seg beruset i løpet av de siste seks månedene.

Hilde Pape har nylig gitt ut en bok om ungdommer og rusmidler. Hun skriver at forskning viser at det ikke er tilfeldig hvem som begynner med narkotika. Videre skriver hun at de aller fleste ungdommer vokser opp uten store påkjenninger og at de derfor er godt beskyttet mot å utvikle kroniske rusproblemer. De som eksperimenterer med cannabis har større psykiske belastninger og atferdsproblemer enn andre, og slike kjennetegn er også langt mer fremtredende for de som går videre til bruk av tyngre rusmidler. Norske ungdommer skiller seg ut sammenlignet med andre i Europa ved at flere ikke drikker, men når det drikkes, drikker de langt mer enn andre ungdommer. (Pape, Berusende ungdomstid, 2009)

5.4 Voksne og rusmidler

Alkohol er det vanligste og mest brukte rusmiddelet i Norge, og alkoholkonsumet har økt betraktelig de siste ti årene. Høyt alkoholforbruk i befolkningen generelt medfører store skadevirkninger og økt risiko for en rekke direkte og indirekte alkoholrelaterte skader. Nye tall viser at 20 % av alle sykehusinnleggelseser er alkoholrelaterte (Rusbehandling Midt-Norge).

De siste ti – femten årene har vært preget av økt tilgjengelighet av alkohol gjennom bl. a. oppmykning av skjenkebestemmelser, økt reisevirksomhet og økt forbruk av alkohol i arbeidsrelaterte arenaer. Det er skjedd store endringer i kvinners forhold til alkohol.

SIRUS har på bakgrunn av en definisjon av storkonsum som forbruk av mer enn 10 cl ren alkohol pr dag, anslått at vi har omkring 60 000 storkonsumenter i Norge. Det antas at det finnes mellom 66 000 og 122 000 personer med risikofylt forbruk i Norge i dag.

Tall fra Statens institutt for rusmiddelforskning tyder på at antall personer som injiserer narkotika i Norge økte frem til i 2001, hvorefter det falt inntil 2003 og deretter flatet ut. Selv

om antall overdosedødsfall har sunket kraftig fra 2001 til 2006 (338 til 195) er tallet fortsatt for høyt.

5.5 Eldre 65 +

Eldre personer er en raskt økende gruppe i den norske befolkningen. Det vil bli flere enslige eldre og færre ansatte til å møte utfordringene i denne gruppen. Mange eldre lever alene og noen opplever at overgangen fra et aktivt arbeidsliv til en rolig pensjonisttilværelse er vanskelig. Totalforbruket av alkohol i befolkningen har økt og om de voksne som blir eldre tar med seg drikkevanene inn i pensjonsalderen, vil det bidra til at mange eldre vil kunne utvikle rusrelaterte helseproblemer. Det foreligger lite forskning om eldre og alkoholvaner og risikoutsatthet, men en amerikansk studie viser at individuell veiledning eller informasjon om den enkeltes drikkevaner og helse har god effekt på de eldre pasientenes alkoholkonsum. Fastlegen er særlig viktig i dette arbeidet. ((IS-1742)

6. RUSMIDDELSITUASJONEN OG HOVEDUTFORDRINGER I LEVANGER

6.1 Russituasjonen i Levanger

Det finnes ingen oversikt over russituasjonen i Levanger i dag. Det er en uklar grense mellom bruk og misbruk av alkohol. Frid Hansen ved Borgestadklinikken mener at det er rusmisbruk når bruk av rusmidler virker forstyrrende inn på de oppgaver og funksjoner som skal ivaretas av familien, og når bruk av rusmidler belaster og forstyrrer de følelsesmessige bånd mellom mennesker.

For å få en kunnskap om kjent rusproblematikk i Levanger har prosjektgruppa henvendt seg pr e-post til kommunale barnehager og skoler, Barne og Familietjenesten, Ungdomshuset, Helse og Rehabilitering, Pleie og omsorg, Politiet og FMS. Det ble i 2007 gjort en ruskartlegging blant 7 – 10 klassene i kommunen, som ble analysert av Trøndelag Forskning og Utvikling. Viser til resultater fra denne nedenfor.

Gravide: De åpenbare tilfellene avdekkes, men generelt er det vanskelig å avdekke særlig bruk av alkohol.

Familier 0-18: De kommunale barnehagene kjenner ikke til foreldre som ruser seg. 2 skoler har svart på henvendelsen, de har ingen tall på dette. Heller ikke PPT har statistikk på dette. Det betyr at tallene deres er antakelser og at det er sannsynlig at tallene i virkeligheten er større. De har kontakt med 2 barn i alderen 0-6 år som har foreldre med rusproblematikk og 8 barn i alderen 6-16 år. Barneverntjenesten har kontakt med 71 barn, hvor de enten ruser seg selv eller har foreldre som gjør dette. Av disse er 13 barn fra 0-6 år. Ungdomshuset rapporterer at deres helhetsinntrykk er at alkohol, hasj og amfetamin er forholdsvis lett tilgjengelig og utbredt. Det positive er at ungdommene opplever lite direkte press i forhold til å eksperimentere med narkotiske stoffer. Det nevnes at de som tester ut og de som velger å ikke gjøre det, har en gjensidig respekt for hverandres valg. Politiet melder om at det er mange ungdommer som debuterer tidlig med alkohol. Det er ikke uvanlig at ungdommer i 12-13 års alder drikker alkohol ved bl. a. fester i Levanger sentrum. Politiet påpeker også trenden med at illegalt rusmisbruk ikke lenger er i spesielle miljø, men atulike ungdomsgrupper bruker "festdop" i helgene.

Ungdommer 18-25 år: Det finnes ingen oversikt / tall over omfanget. Det er få ungdommer i denne aldersgruppen som har kontakt med Psykisk Helse og Oppfølgingstjenesten. De som

har kontakt har amfetaminproblematikk. Politiet ser mange også i denne alderen, "friske ungdommer" som ruser seg i helgene

Voksne og rus: Psykisk helse og oppfølgingstjenesten gir tjenester til 52 person etter Lov om sosiale tjenester kap. 6 (rus). Av disse er 9 personer i døgnbehandling i TSB¹⁰. Psykisk helse og oppfølgingstjenesten har da oppfølging før og under behandlingsoppholdet med deltagelse i ansvarsgruppemøter, og forberedelser til kommunal oppfølging etter institusjon. 11 personer er i Legemiddelassistert Rehabilitering (LAR) og her har kommunen mye ansvar for oppfølgingen. 9 personer har kun oppfølging fra Psykisk helse og oppfølgingstjeneste. 4 personer har arbeidsaktivitet ved Innherred Produkter. 4 personer bruker Kontakten Dagsenter jevnlig. 5 personer bruker Dagsverket, 9 er i poliklinisk behandling ved Avdeling for Rusrelatert psykiatri ved Sykehuset Levanger, og 1 person har oppfølging under soning i fengselet.

Boliger: Rusmiddelavhengige har ofte vanskelig for å kunne benytte seg av det private boligmarkedet. En del foreldre har sine rusavhengige voksne barn boende hjemme hos seg, noe som ofte oppleves vanskelig for de det gjelder. Det er Levanger boligforetak som drifter de kommunale boligene i kommunen. Boligmassen er etter hvert blitt sliten, og det er behov for omfattende vedlikeholdsarbeid. Boligene er i stor grad plassert med flere boenheter i samme område, slik at ofte plasseres mennesker i aktiv rus sammen med mennesker under rehabilitering. Dette er særdeles uheldig. Det er behov for et differensiert botilbud. For mennesker i aktiv rus, er det ønskelig med korttids bemannede boliger og bofelleskap med bemanning. For mennesker under rehabilitering er det behov for integrerte boliger, enkeltstående boliger i vanlige boligfelt, 2-3 romsleiligheter. Det er satt ned en gruppe som jobber med boligsosial handlingsplan i kommunen.

Blant aldersgruppen eldre ser en økende problematikk og omfang i Levanger. Det er behov for stadig mer tjenester i heimen og etter hvert heldøgns tjenester.

Pleie og omsorg distrikt Nesset-Frol gir tjenester til 50 personer som har utfordringer knyttet til rus.

Dette er tjenestemottagere i alle aldre fra ungdom til eldre og innbefatter rusmidler som alkohol, narkotika og medikamenter. Oppfølgingen er praktisk bistand i forhold til personlig hygiene, bistand i forhold til måltid, bistand i forhold til innkjøp og veiledning i forhold til økonomi. Videre utfører DNF urinprøvetaking samt medikamenthåndtering.

Omfanget av tjenestene varierer fra flere ganger daglig til ukentlig oppfølging. Tiltakene som ytes speiler problematikken til den enkelte.

Pleie og omsorg Distrikt Sør har oppfølging av 2 rusmiddelavhengige i bofelleskap og trygdebolig. Rusmidler som brukes er alkohol, medikamenter og hasj. Tiltakene som ytes er miljøarbeid, ruskontroll, tilsyn, medikamentutlevering og samarbeid med pårørende, lege og andre.

Pleie og omsorg Distrikt Sentrum-Ytterøy gir tjenester til 9 personer med rus- psykiatri problematikk. Tjenester som gis er helsehjelp, praktisk bistand og støttekontakt.

Helsestasjon Rus er lokalisert i Verdal, og er et samarbeidsprosjekt mellom de to kommunene. Tidligere har få brukere fra Levanger benyttet tilbudet. I oktober 2009 var det 12 personer fra Levanger som oppsøkte tjenesten.

Politiet anslår at det finnes ca 100 narkotikaavhengige i Levanger. Det er få tunge brukere, og de har heller ikke oversikt over antallet alkoholavhengige. Politiet melder om at folk flest

¹⁰ Tverrfaglig Spesialisert Rusbehandling

ikke tar tilstrekkelig avstand fra denne problematikken, og at det må en holdningsendring til. De melder også om "vanlige folk" i skole og jobb bruker illegale rusmidler i helgene.

6.2 Utfordringer samfunn og tjenester

Gravide:

- Å avdekke rusbruk under svangerskap, særlig alkohol
- Å komme i kontakt tidlig nok

Familier med barn 0-18 år:

- Behov for kompetanse for barnehagepersonell
- Tigris – er ikke aktiv i dag
- Lærere i ungdomskolen har behov for mer kompetanse på tegn og symptomer, særlig nye rusmidler
- Å nå "de riktige" foreldrene i skolen
- Samordning av rustema i skolen
- Å se, oppdage og avdekke rusproblematikk
- Trenger mer kompetanse på å se blant de som melder til barneverntjenesten
- Det mangler tilbud til ungdommer som ruser seg. En del ungdommer plasseres i institusjon. Behov for et bredere tilbud lokalt, rutiner for oppfølging, positive aktiviteter på ettermiddag/ kveld
- Koordinering av arbeidet, samhandling

Ungdommer 18-25 år:

- Å komme i posisjon i forhold til unge i tidlig fase i rusmisbruk
- Drop-outs i videregående skole
- Ungdomshuset – mange ungdommer har kontakt. Det er lite samhandling mellom ansatte ved huset og det øvrige kommunale hjelpeapparatet.
- Boliger – det er mangel på egnet bolig for denne gruppen – et differensiert boligtilbud. Standarden på de kommunale boligene er dårlig. Det er mangel på oppfølging i boligene, behov for bl. a. vaktmestertjenester

Voksne under rehabilitering:

- Stort frafall under rehabilitering
- Å se mulighetene, sammenhengene i tiltaksplasser (f.eks til Kontakten , Dagsverket, bo-veiledning)

Voksne i aktiv rus – skadereduksjon:

- Boliger – utkastelser, "hærping", naboutfordringer
- NAV ser stor økning i utbetalinger av depositum p.g.a mislighold av leide boliger hos gruppen.
- Kriminalitet

6.3 Utfordringer organisasjon

- Samhandling er utfordringen – ikke organiseringen.
- Samhandlingsutfordringer (NAV, LAR, Helse Midt, ARP, politi, kultur). Lære oss å se hverandre som ressurser.
- For lite kunnskap om de andre rusrelaterte og forebyggende tjenestene/tiltak i kommunen.
- Ingen tverrfaglig, tverretattlig gruppe for rus - voksne.